

๘. สหสสวคค

๑. ตมพทาจิกโจรฆาตกาวตถุ

[๑๐๐]	สหสสมปี เจ วาจา	อนตถปทสญหิตา
	เอกํ อตถปทํ เสยโย	ยํ สุตฺวา อุปสมมตี.

๒. พาทียทารุจิริยเถรวตถุ

[๑๐๑]	สหสสมปี เจ คาคา	อนตถปทสญหิตา
	เอกํ คาคาปทํ เสยโย	ยํ สุตฺวา อุปสมมตี.

๓. กุณฺทลเกสีเถรีวตถุ

[๑๐๒]	โย จ คาคา สตํ ภาเส	อนตถปทสญหิตา
	เอกํ ฆมมปทํ เสยโย	ยํ สุตฺวา อุปสมมตี.
[๑๐๓]	โย สหสฺสํ สหสฺเสน	สงฺคาเม มานุเส ชินะ
	เอกญจ เขยฺยมตฺตานํ	ส เว สงฺคามชุตฺตโม.

๔. อนตถปุจฺจนพราหมณวตถุ

[๑๐๔]	อตฺตา หเว ชิตํ เสยโย	ยา จายํ อิตฺรา ปชา
	อตฺตทนต์สส โปสสส	นิจฺจํ สญฺยตจาริโน.
[๑๐๕]	เนว เทโว น คนฺธพฺโพ	น มาโร สห พฺรหฺมณา
	ชิตํ อปฺปชิตํ กยิรา	ตถารูปสส ชนฺตฺโน.

๕. สารีปุตฺตตเถรสฺส มาตูลพราหมณวตถุ

[๑๐๖]	มาเส มาเส สหสฺเสน	โย ยเชถ สตํ สมํ
	เอกญจ ภาวิตตฺตานํ	มฺหุตฺตมปี ปุชฺเย
	สา เยว ปุชฺณา เสยโย	ยถฺเจ วสฺสสฺสํ หุตํ.

๖. สารีปุตฺตตเถรสฺส ภาคินะยวตถุ

[๑๐๗]	โย จ วสฺสสฺสํ ชนฺตฺ	อคฺคิํ ปริจเร วเน
	เอกญจ ภาวิตตฺตานํ	มฺหุตฺตมปี ปุชฺเย
	สา เยว ปุชฺณา เสยโย	ยถฺเจ วสฺสสฺสํ หุตํ.

๗. สารีปุตตเถรสูตร สหายกพราหมณวตถุ

- [๑๐๘] ยงฺกิญจิ ยิณฺณํ ว หุตํ ว โลเก
 สํวณฺรํ ยเชถ ปุณฺณเปกฺโข
 สพฺพิปี ตํ น จตุภาคเมติ
 อภิวาทนา อุชฺชุกเตสุ เสยโย.

๘. อายุวทณกุมารวตถุ

- [๑๐๙] อภิวาทนสีลิสฺส นิจจํ วุฑฺฒาปจายิโน
 จตฺตาริ ธมฺมา วฑฺฒนติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ.

๙. สงฺกิจจสามเณรวตถุ

- [๑๑๐] โย จ วสฺสสํ ตํ ซีเว ทุสฺสีโล อสฺมาหิโต
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยโย สีลวณฺตสฺส ฌายิโน.

๑๐. ขาณฺโณทณฺณตเถรวตถุ

- [๑๑๑] โย จ วสฺสสํ ตํ ซีเว ทุปฺปณฺโณ อสฺมาหิโต
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยโย ปณฺณวณฺตสฺส ฌายิโน.

๑๑. สปปทาสตเถรวตถุ^๑

- [๑๑๒] โย จ วสฺสสํ ตํ ซีเว กุสีโต หินวีริโย
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยโย วีริยํ อารภโต ทฬหํ.

๑๒. ปฏาจาราเถรวตถุ

- [๑๑๓] โย จ วสฺสสํ ตํ ซีเว อปสฺสํ อุทยพฺพยํ
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยโย ปสฺสโต อุทยพฺพยํ.

๑๓. กิสาโคตรมีวตถุ

- [๑๑๔] โย จ วสฺสสํ ตํ ซีเว อปสฺสํ อมตํ ปทํ
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยโย ปสฺสโต อมตํ ปทํ.

^๑ ฉ.ม. สพฺพทาสตเถรวตถุ

๑๔. พหุบุตติกาเถรวิตถุ

[๑๑๕] โย จ วสุสสโต ซีเว อปสฺสํ ฌมมมุตฺตมํ
 เอกาหํ ซีวิตํ เสยฺโย ปสฺสโต ฌมมมุตฺตมํ.
 สหสฺสวคฺโค อฏฺฐโม.

๘. สหสฺสวรรค

หมวดว่าด้วยหนึ่งในร้อยในพัน

๑. ตัมพทาฐิกโจรฆาตกวัตถุ

เรื่องเพชฌฆาตโจรเคราแดง

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้)

[๑๐๐] คำพูดที่มีประโยชน์^๒คำเดียว
 ที่คนฟังแล้วสงบระงับได้^๓
 ย่อมดีกว่าคำพูดที่ไร้ประโยชน์ตั้ง ๑,๐๐๐ คำ

๒. พาหิยทารุจริยเถรวัตถุ

เรื่องพระพาหิยทารุจริยเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้)

[๑๐๑] คาถาที่มีประโยชน์คำเดียว
 ที่คนฟังแล้วสงบระงับได้
 ย่อมดีกว่าคาถาที่ไร้ประโยชน์ตั้ง ๑,๐๐๐ คาถา

๓. กุณทลเกสีเถรวัตถุ

เรื่องพระกุณทลเกสีเถรี

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้)

[๑๐๒] ธรรมะบทหนึ่ง^๔ ที่คนฟังแล้วสงบระงับได้
 ย่อมดีกว่าคาถาที่ไร้ประโยชน์ตั้ง ๑๐๐ คาถา

^๒ มีประโยชน์ ในที่นี้หมายถึงเป็นคำที่แสดงเรื่องนิพพาน หรือเรื่องขันธ ชาติ อายตนะ อินทรีย์ พละ โพชฌงค์ และสติปัฏฐาน (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๐/๔๗๗)

^๓ สงบระงับ หมายถึงสงบระงับกิเลสมีรากะเป็นต้นได้ (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๐/๔๗๗)

^๔ ธรรมะบทหนึ่ง หมายถึงข้อธรรมหนึ่งในหมวดธรรมที่มีหลายข้อ เช่น หมวดธรรม ๔ คือ (๑) อนภิขณา (๒) อพยาบาท (๓) สัมมาสติ (๔) สัมมาสมาธิ แต่ละข้อเป็นธรรมะบทหนึ่ง (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๒/๔๘๗)

[๑๐๓] ผู้ชนะข้าศึกจำนวนพันคุณด้วยพันในสงคราม
หาชื่อว่าผู้ชนะที่ยอดเยี่ยมไม่
แต่ผู้ชนะตน^๕ได้ จึงชื่อว่า ผู้ชนะที่ยอดเยี่ยม

๔. อนัตตปุจฉกพราหมณวัตร

เรื่องอนัตตปุจฉกพราหมณ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่พราหมณ์ ดังนี้)

[๑๐๔] การชนะตนของบุคคลผู้ฝึกตนดีแล้ว^๖
ประพาศารวมเป็นนิตยนั้นแล
ประเสริฐกว่าการชนะผู้อื่น

[๑๐๕] เทวดา คนธรรพ์ มาร หรือพรหม
ไม่อาจทำชัยชนะของบุคคลเช่นนั้นให้กลับแพ้ได้เลย

๕. สารีปุตตเถรมาตุลพราหมณวัตร

เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นลูกของพระสารีบุตรเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่พราหมณ์ผู้เป็นลูกของพระสารีบุตรเถระ ดังนี้)

[๑๐๖] การบูชาของบุคคลผู้บูชาท่านที่อบรมตนดี^๗ แล้ว
คนเดียว แม้เพียงครูเดียว
ประเสริฐกว่าการบูชาของบุคคลผู้บูชายัญ^๘
ด้วยทรัพย์จำนวน ๑,๐๐๐ กหาปณะทุก ๆ เดือน ตลอด ๑๐๐ ปี

๖. สารีปุตตเถรภาคิเนยยวัตร

เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นหลานของพระสารีบุตรเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่พราหมณ์ผู้เป็นหลานของพระสารีบุตรเถระ ดังนี้)

[๑๐๗] การบูชาของบุคคลผู้บูชาท่านที่อบรมตนดีแล้ว
คนเดียว แม้เพียงครูเดียว
ประเสริฐกว่าการบูชาของบุคคลผู้บูชาไฟในป่าเป็นเวลา ๑๐๐ ปี

^๕ ชนะตน หมายถึงชนะกิเลสมีโลภะ เป็นต้น (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๓/๔๘๘)

^๖ ผู้ฝึกตนดี ในที่นี้หมายถึงผู้ไม่มีกิเลส (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๔/๔๘๙)

^๗ ท่านที่อบรมตนดี ในที่นี้หมายถึงพระอริยบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันจนถึงพระอรหันตชินาสพ (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๖/๔๙๐)

^๘ บูชายัญ หมายถึงให้ทานแก่มหาชน (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๖/๔๙๐)

๗. สาริปุตตเถรสหยาภพราหมณวัตร

เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นเพื่อนของพระสาริปุตเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่พราหมณ์ผู้เป็นเพื่อนของพระสาริปุตเถระ ดังนี้)

[๑๐๘] การให้ทานผู้ปฏิบัติตรง

ประเสริฐกว่าการบูชาญและบวงสรวงใด ๆ ในโลก

ที่ผู้หวังบุญทำอยู่ตลอดปี

เพราะการบูชาญและบวงสรวงทั้งหมดนั้น

มีค่าไม่ถึงหนึ่งในสี่^๙

๘. อายุวัฒนกุมารวัตร

เรื่องอายุวัฒนกุมาร

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่อายุวัฒนกุมารและอุบาสก ๕๐๐ คน ดังนี้)

[๑๐๙] ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ

ย่อมเจริญแก่ผู้กราบไหว้ ผู้อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เป็นนิตย์

๙. สังกิจสามเณรวัตร

เรื่องสังกิจสามเณร

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุ ๕๐๐ รูป ดังนี้)

[๑๑๐] ผู้มีศีล เฟ่งพินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว

ประเสริฐกว่าคนทุศีล ไม่มีจิตตั้งมั่น

ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี

๑๐. ขาณุกอณทัณญเถรวัตร

เรื่องพระขาณุกอณทัณญเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุ ๕๐๐ รูป ผู้เป็นศิษย์พระขาณุกอณทัณญเถระ ดังนี้)

[๑๑๑] ผู้มีปัญญา เฟ่งพินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว

ประเสริฐกว่าผู้มีปัญญาทราวม ไม่มีจิตตั้งมั่น

ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี^{๑๐}

^๙ มีค่าไม่ถึงหนึ่งในสี่ หมายถึงอาณิสสไม่ถึง ๑ ส่วนใน ๔ ส่วนแห่งผลที่เกิดจากการมีกุศลเจตนาคือจิตเลื่อมใสแล้วน้อมกายไหว้พระอรียบุคคลผู้ปฏิบัติตรง (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๐๘/๔๙๓)

^{๑๐} มีความเพียรมั่นคง หมายถึงบำเพ็ญเพียรอย่างหนักแน่น สามารถจะให้เกิดฌาน ๒ ประการ คือ (๑) อารัมมณูปนิชฌาน(การเพ่งอารมณ์ ได้แก่ สมาบัติ คือ รูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔) (๒) ลักขณูปนิชฌาน (การเพ่งลักษณะ ได้แก่ วิปัสสนา มรรค และผล) (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๑๒/๕๐๙)

๑๑. สัปทาสเถรวัตถุ

เรื่องพระสัปทาสเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้)

[๑๑๒] ผู้มีความเพียรมั่นคง^{๑๑} แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว
ประเสริฐกว่าผู้เกียจคร้าน ไม่มีความเพียร
ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี

๑๒. ปญจาราเถรวัตถุ

เรื่องพระปญจาราเถรี

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่พระปญจาราเถรี ดังนี้)

[๑๑๓] ผู้เห็นความเกิดและความดับ^{๑๒} แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว
ประเสริฐกว่าผู้ไม่เห็นความเกิดและความดับ
ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี^{๑๓}

๑๓. กิสาคโคตมวัตถุ

เรื่องนางกิสาคโคตมี

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่นางกิสาคโคตมี ดังนี้)

[๑๑๔] ผู้เห็นทางอมตะ^{๑๔} แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว
ประเสริฐกว่าผู้ไม่เห็นทางอมตะ
ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี

๑๔. พหุปัตติกาเถรวัตถุ

เรื่องพระพหุปัตติกาเถรี

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่พระพหุปัตติกาเถรี ดังนี้)

[๑๑๕] ผู้เห็นธรรมอันสูงสุด^{๑๕} แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว
ประเสริฐกว่าผู้ไม่เห็นธรรมอันสูงสุด
ที่มีชีวิตอยู่ตั้ง ๑๐๐ ปี

สหัสสวรรคที่ ๘ จบ

^{๑๑} ดูเทียบ ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๒๓๙/๔๘๖

^{๑๒} เห็นความเกิดและความดับ หมายถึงเห็นความเกิดและความดับของขันธ ๕ (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๑๓/๕๑๕)

^{๑๓} ดูเทียบ ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๘๑/๔๖๖

^{๑๔} ทางอมตะ หมายถึงนิพพาน (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๑๔/๕๑๙)

^{๑๕} ธรรมอันสูงสุด ในที่นี้หมายถึงโลกุตตรธรรม ๙ ประการ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ (ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๑๑๕/๕๒๐)